

ED.

'^s
IV.

FA 151.471

de la Francia Bruguete, S. L.

D. SALVATORIS
DE PERELLOS ET LANVZA

EX MARCHIONIBVS DE DOSAGVAS

E Q V E S T R I S

M E L I T E N S I S O R D I N I S

T H E S E S

QVAS P VBLICO EXPO NIT CERTAMINI

I N VALENTINA ACADEMIA

XII. IVNII C I C I C C L X X V.

P R A E S I D E

IOACHIMO MASIO PHILOS. OLIM PROF.

HORA X.

V A L E N T I A E

EX P R A E L O I O S E P H I E T T H O M A E D E O R G A

C I C I C C L X X V.

1954313X

DE SALVATORIS
DE PÆRFETOS ET TANAXA
EX MACHONIAS DE DZGAVS
ET GAVSTRIS
MELITANIA AVDIA
RATI. Recensimur verba et regis jam alia quod eis
ratis collegimus. THESEIS
Deus ergo est qui præparat artus suos
gas patrois exponit certaminem

IN VENERANTIA ACADEMIA

XII. VENI CICICCLXX.

Quam ex his qui pro se illa vobis dicit, omnes genitores
conseruatione nostræ infestationis
affirmitur. BRAESTIDE
CICICCLXX.
Tunc quoque prius omni pro
Quicquid est, non potest
solent, ut de ceteris
tiones etiam in primis fuisse
audicio leprosum et abstrusum. Sed et cetera
rationes festinante festina. Et ceterae scientiae
tiae adiumenta sunt sedes. Et ceterae sententiae esse
et reparatas ad veritatem innatae. Ut et ceteri methodi
et usus sunt, quibus ratiominius desiderios. Alioglossa
et cetera exprimitur. Formas sicut etiam audiorum
exanimantur. Et cetera. Vnde et cetera.

VENERANTIA

ET TRAPITO IOSEPHI ET THOMAE DE ORGA

D. Ruyer. Salazar. CICICCLXX.

M. Cujacoy L'oy. R

OPUS. INSTITUTI
ANNI. THOMAE
SALVATORIS. BOXA DORSIO

ORDINIS. PRAEDICATORVM. VNIVERSITATIS.
MODERATORI. SVMMO. AC. PATRI
VIRO. EX. COMITIBVS. DE. PERALADA
PRINCIPIBVS. HISPANIAE. NEMPE. FAMILIIS. EXCELSO
SED. VIRTUTE. DIGNITATE. ET. SAPIENTIA
LONGE. EXCELLENTISSIMO
QVI. QVVM. IAM. INDE. A. FLORENTI. AETATE
REBVS. FLVXIS. ATQVE. CADVCIS. EIVRATIS
TOTVM. SE. DEO. ET. ECCLESIAE
IN. ORDINE. PRAEDICATORVM. CONSECRASSET
PRAECLARA. QVAEQVE. MAIORVM. SVORVM. EXEMPLA
CONSECTATVS
ET. CONSILIO. ET. AVCTORITATE. ET. PRUDENTIA
ET. RELIGIONE. ET. DOCTRINA
OMNIBVS. PRAELVXIT
ITAQVE. MAXIMIS. IN. REBVS. PROBATISSIMVS
ET. IMPERATORIBVS. SVMMIS. PONTIFICIBVS
ET. REGIBVS. CATHOLICIS. IN. PRIMIS. CARVS
DE. PIETATE. LITTERIS. ECCLESIA. SYOQVE. ORDINE
OPTIME. PROMERITVS
IDONEVS. MAXIME. OMNIVM. VISVS. EST

QVI. TEMPORIBVS. DIFFICILL
VNIVERSI. ORDINIS. PRAEDICATORVM
AC. DIGNITATEM
VNVS. IPSE. SVPREMVS. MODERATOR
SVSTINERET. AMPLIFICARE TQUE
QVOD. EO. IN. SANCTISSIMO. MAGISTERIO. OBEVND
DISCIPLINAM. MONASTICAM
INTEGRITATE. SVA. VBIQVE. PROMOVERIT
QVOD. ORDINIS. CLARISSIMI. GLORIAM
ANIMI. SVI. MAGNITVDINE
ZELO. SAPIENTIA. ET. MVLTIPLICI. ERVDITIONE. SVA
QVOQVOVERSVS. PROPAGAVERIT
ATQVE. ITA. SANCTISSIMVM. ET. APOSTOLICVM
INSTITUTVM. INSTAVR. GAVB. EKUMPIA
IN. PRISTINVM. SPLENDOREM
REDINTEGRAVERIT
QVOD. PIETATIS. DOCTRINARVM. OMNIVM
SACRAE. POTISSIMVM. ELOQVENTIAE. STVDIA
LIBERALITATE. ET. EXEMPL. SVO. RENOVAVERIT
ET. AVREA. RELIGIONIS. PVRIORIS. DISCIPLINAE
SANCTIORIS. THEOLOGIAE
VNIVERSAEQVE. SAPIENTIAE. CHRISTIANAE
TEMPORA. ET. BEATA. SAECVLA
IPSE. TANDEM. VNVS.

OPSEV. INSTITVISSE. SEV. RENOVASSE. VISVS. SIT
SALVATOR. DE. PERELLOS
ET. LANVZA
EX. MARCHIONIBVS. DE. DOSAGVAS
AVVNCVLO. SVO. CARISSIMO
DE. SE. AC. DE. VNIVERSA. DOMO. SVA
PRAECLARAE. MERITO
PIETATIS. OBSERVANTIAEQVE. SVAE. CAVSSA
HAS. EX. DIALECTICA. ET. GEOMETRIA. PROPOSITIONES
IN. FLORENTISSIMA. VALENTINORVM. ACADEMIA
PVBLICO. CERTAMINI. EXPOSITAS
AD. MEMORIAM. SEMPITERNAM
L. M. Q. D.

EX ARISTOTELIS

Augustus apud hanc etiam subici-
tum quod quatuor erupitam i. species
videlicet:

I. Similes quicunque dant ad-
huc esse aduersitate simplici, sive com-
plexi.

SAUATOR. DE. PELLUS
ET. FANNIA
EX. MARCHIONIAS. DE. DSCGAVAS
AANCIJO. SAO. CIRRISSIMO
DR. SE. AC. DE. ANHESRA. DONG. SVA
PRAECLARVE. MERITO
PIETATIS. OSBRAVNTIVAE. SVAE. CASSY
US. EX. DIVELCICY. ET. CROMETRIA. PROPOSITIOMES
IN. LORIENTISSIMA. VARENTIORA. ACADEMIA
PAULICO. CERTAMINI. EXPONITAS

L. M. I.

IN. PRISTIS. SPLENDOREM

REDINTERGRAVERIT
QVOD. PIETATIS. DOCTRINA. OMNIVM
SACRAE. POTESIMVM. ELOQVENTIAE. STUDIA
RELIGIOSITATIS. ET. EXEMPLIO. SYD. RENOVAVER
IT. CAVEA. RELIGIONIS. PURIORIS. DISCIPLINAS
SANCTORVM. ANTOLOGIAS
UNA. MOVE. SARENTIAS. CHRISTIANAS.
TEMPERA. RE. BRATA. SAECULA
TUM. TENDIT. MENS. SVN. SVTIC

000000000000000000000000000000

Quae ex Arithmeticā et Geometriā
philosophiae studio praemittenda
duximus, sequentia sunt, quae-
que resolvere pollicemur.

*Id, ut et commode assequamur, nec
argumentatoribus gratissimis de-
pingere facessat, nec compositos
adstantium animos ludificemur,
tabulas adiunximus ad calcem
compaginatas.*

EX ARITHMETICA.

Atque ex Arithmeticā ea hic subiici-
mus, quae quatuor computandi species
continent, videlicet:

I. Numeros quotcumque datos ad-
dere, sive additione simplici, sive com-
posita.

II.

II. Minorem numerum a maiori subtractare.

III. Numerum quendam datum per aliud datum multiplicare.

III. Numerum datum per aliud minorem dividere.

Atque haec de numeris integris. De fractis autem haec iterum alia.

I. Datam fractionem tollere; hoc est, invenire fractionem datae aequivalentem, sed minoribus numeris expressam.

II. Fractiones diversas ad eamdem denominationem reducere, hoc est, loco fractionum quarundam, quae diversos habent denominatores, alias invenire, quae communi denominatore gaudent, et datis aequales sint.

III. Datas fractiones addere.

IV. Vnam ex alia subtrahere.

V. Fractionem per fractionem multiplicare.

VI. Demum: unam fractionem per aliam fractionem dividere.

EX GEOMETRIA.

Ex Geometria vero, trademus primo rogati, notiones communes lineae, circuli, angulorum, triangulorum, quadrati, parallelogrammi, poligonorum cet. deinde autem quae sequuntur theorematum et problematum resolvemus ac demonstrabimus.

THEOREMA I. Duo anguli, quos linea una super alia efficit, iunctim sumpti, conficiunt 180. gradus. *Fig. 1.*

THEOR. II. Si recta una alteram secet, anguli verticales sunt aequales. *Fig. 2.*

THEOR. III. Omnes anguli circa unum punctum constituti, quatuor rectis aequales sunt, vel 360. grad. *Fig. 3.*

PROBLEMA I. Angulum propositum in charta metiri. *Fig. 1.*

THEOR. III. Si in duobus triangulis fuerint duo latera unius aequalia duobus lateribus alterius; et angulus intermedius

in uno aequalis quoque angulo intermedio in altero, triangula aequalia erunt.

Fig. 4.

THEOR. V. Si in duobus triangulis fuerint duo anguli unius aequales duobus angulis alterius, et latus intermedium in uno utique aequale lateri intermedio in altero, triangula aequalia erunt. *Fig. 4.*

THEOR. VI. Si in duobus triangulis fuerint tria latera unius aequalia tribus lateribus alterius, anguli omnes unius quoque erunt aequales tribus angulis alterius; consequenter et triangula omnino inter se aequalia. *Fig. 4.*

THEOR. VII. Si in duobus triangulis rectangulis fuerint cathetus et hypotenusa unius aequales catheto et hypotenusae alterius, quoque et basis unius aequalis erit basi alterius, et tota triangula aequalia erunt. *Fig. 5.*

Hoc theorema pariter censet Wolfius locum habere in obliquangulis modo anguli qui rectis respondent, aequales sint. E. g. si in eadem *Fig. 5.* angulus A fuerit

rit aequalis angulo A etiamsi recti non forent , latus A B aequalis lateri A B et B C aequalis B C. Tunc , inquit , haec triangula quoque aequalia fuissent. Verum hic memoria lapsum fuisse Wolfium , aut saltem in omnibus veram non esse hanc ultimam theorematis partem , nisi mea non me fallat opinio , certum omnino existimamus ; quod si tibi placuerit facili negotio demonstrabimus. *Fig. 6.*

PROB. II. Lineam rectam in duas partes aequales dividere. *Fig. 7.*

PROB. III. Angulum datum in duas partes aequales dividere. *Fig. 8.*

PROB. III. Super data recta triangulum aequilaterum construere. *Fig. 9.*

PROB. V. Datis duabus lineis rectis, triangulum aequicrurum construere. *Fig. 9.*

PROB. VI. Datis tribus lineis rectis, triangulum construere. *Fig. 10.*

PROB. VII. Datis duabus rectis et angulo intercepto , triangulum construere. *Fig. 11.*

PROB. VIII. Datis duobus angulis cum

recta interposita , triangulum construere.

Fig. 12.

PROB. VIII. Ab uno puncto dato ad rectam , perpendicularem demitere.

Fig. 13.

PROB. X. Ex puncto assignato in recta perpendicularem erigere. *Fig. 14.*

THEOR. VIII. Si duae parallelae altera linea transversa secentur , erunt 1. anguli alterni aequales. 2. angulus externus aequabitur interno sibi opposito. 3. duo interni sibi oppositi efficient simul 180. grad. *Fig. 15.*

THEOR. VIII. Si duae lineae altera transversa ita secentur ut anguli alterni, vel etiam internus et externus sibi oppositi aequales fuerint ; aut etiam duo interni oppositi iunctim efficient 180. grad. duae illae lineae erunt inter se parallelae. *Fig. 15.*

THEOR. X. In quovis triangulo tres anguli iunctim sumpti conficiunt 180. gradus ; et si latus unum continuetur erit angulus externus aequalis duobus internis

op-

oppositis simul sumptis. *Fig. 16. et 17.*

THEOR. XI. In triangulo aequicruro anguli ad basin sunt aequales; et perpendicularis a vertice ad basin tam angulum verticis quam basin et triangulum ipsum bifarium secat. *Fig. 18.*

THEOR. XII. Si in uno triangulo anguli ad basin aequales sint, crura quoque aequalia erunt. *Fig. 18.*

THEOR. XIII. Angulus ad centrum est duplus anguli ad peripheriam eidem arcui insistentis. Theorema istud triplici via demonstrabimus habita ratione positionis angulorum intra circulum ut vide-re est in *Fig. 19. 20. et 21.*

THEOR. XIII. In eodem vel in aequalibus circulis chordae aequalium arcuum aequales sunt; et si chordae aequales sunt etiam arcus aequales erunt. *Fig. 22.*

PROB. XI. Datum arcum in partes aequales dividere. *Fig. 23.*

PROB. XII. In extremitate lineae per-pendicularem excitare. *Fig. 24.*

THEOR. XV. In circulo, perpendicu-la-

laris chordam bifariam secans , arcum quoque bifariam secat , et per centrum circuli tansit. Item perpendicularum ex centro circuli ad chordam demissum tam chordam quam arcum bifariam secat.

Fig. 25.

- PROB. XIII. Per data tria puncta circumulum describere. *Fig. 26.*

THEOR. XVI. Diagonalis dividit quadratum , rectangulum , rhombum , et rhomboidem in duas partes aequales : anguli diagonaliter oppositi sunt aequales , et latera opposita inter se parallela. *Fig. 27.*

- PROB. XIV. Invenire angulum poligoni regularis. *Fig. 28.*

- PROB. XV. Invenire summam omnium angulorum in quocumque poligono. *Fig. 29.*

PROB. XVI. Super data recta poligonom regulare quodcumque describere.

Fig. 30.

- PROB. XVII. Circulo dato poligonom regulare quodcumque inscribere; *Fig. 31.*

THEOR.

THEOR. XVII. Latus hexagoni aequatur radio circuli. *Fig. 31.*

PROB. XVIII. Invenire aream quadrati. *Fig. 32.* Et aream rectanguli. *Fig. 33.*

THEOR. XVIII. Duo parallelogramma, quae eandem basin et eandem altitudinem habent, sunt inter se aequalia. *Fig. 34.*

PROB. XVIII. Invenire aream rhombi et rhomboidis. *Fig. 35.* Et aream trianguli. *Fig. 36.*

PROB. XX. Invenire aream cuiuscumque figurae rectilineae. *Fig. 37.*

THEOR. XVIII. Poligonum regulare aequatur triangulo, cuius basis peripheriae totius poligoni aequalis est; altitudo vero perpendiculo ex centro in latus demisso. *Fig. 38.*

THEOR. XX. Circulus aequatur triangulo, cuius basis peripheriae circuli; altitudo vero radio aequalis est. *Fig. 39.*

THEOR. XXI. Area circuli est ad quadratum suae diametri ut 785. ad 1000. hic concedimus, proportionem diametri ad

ad peripheriam eiusdem circuli esse ut 100. ad 314. *Fig. 40.*

THEOR. XXII. Duo parallelogramma eiusdem altitudinis sunt inter se ut bases. Et si bases aequales fuerint, erunt ut eorum altitudines. *Fig. 41.*

PROB. XXI. Ex dato uno puncto dividere parallelogrammum in duas partes aequales. *Fig. 42.*

THEOR. XXIII. In triangulo rectangulo quadratum hipotenusa aequale est summae quadratorum catheti et basis. *Fig. 43. et 44.*

THEOR. XXIII. Si in figuris rectilineis anguli homologi aequales sunt, et rectae, quae eos intercipiunt, utrobique eandem habent rationem, figurae sunt similes, et si figurae sunt similes, anguli et latera dicto modo se habent.

THEOR. XXV. Si in duobus triangulis anguli homologi fuerint aequales, latera erunt proportionalia; et si latera sunt proportionalia, anguli homologi quoque aequales erunt. *Fig. 45.*

THEOR.

THEOR. XXVI. Si in uno triangulo recta ducatur basi parallela e. g. *Fig. 45.* erit A D ad A E, ut A B ad A C, et ut B D ad E C. Item A D ad D E, ut A B ad B C.

THEOR. XXVII. Si in duobus triangulis e. g. *Fig. 45.* fuerit angulus B aequalis angulo D; et A B ad B C, ut F D ad D E; erit quoque A aequalis F, et C aequalis E, et B A ad A C ut D F, ad F E.

PROB. XXII. Datis duabus lineis tertiam proportionalem invenire. *Fig. 46.*

PROB. XXIII. Datis tribus lineis invenire quartam proportionalem. *Fig. 47.*

PROB. XXIII. Inter duas lineas mediam proportionalem invenire. *Fig. 48.*

PROB. XXV. Datam rectam in quodcumque partes aequales dividere. *Fig. 49.*

PROB. XXVI. Parallelogrammum atque triangulum in quodcumque partes aequales dividere. *Fig. 50. et 51.*

o LECTORIBVS HVMANISSIMIS
 MONITVM.

*Nemo non videt, haec, quae demonstranda, atque resolvenda ex Arithmeticā et Geometriā subiiciimus, quam minima esse, si cum iis comparentur, quae infinita prope ars utraque sinu suo complectitur; ut pene erubescam, me ita inopem et veluti veste lacera coram vobis sistere, qui et omni scientiarum ornamento decorati estis, et iis prae-
 sertim, quarum studio gloria vestra mirifice est auēta. Quae tamen non adeo dissona vobis consultissimis vi-
 debuntur, si animadvertis, non*

in

in iis peritum me exhibere voluisse,
 sed tantummodo ostendere, non illo-
 tis pedibus e pulvere grammatico
 repente ad Philosophos divertisse.
 Quod adeo indictum a Platone est,
 ut Geometriae ignarum nullum scho-
 lam suam inire pateretur. Ex quo
 derivatum est, perpetuam hanc fuis-
 se Aristotelis sententiam, quam ca-
 none isto brevi expressit Simplicius
 commentario in librum de coelo:
 „Literae (ea est Grammatica)
 „discendae ad Mathemata percipi-
 „pienda; ea autem propter Philo-
 „sophiam.“ Itaque et Philosophiae
 Mathesin praemisit ipse Thomas
 Aquinas commentario in librum Ni-
 chomachi. Quid iam ergo, si quorum
 dicta et facta omnes admiratione

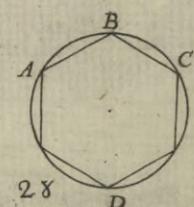
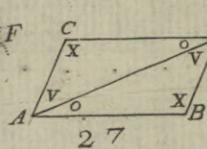
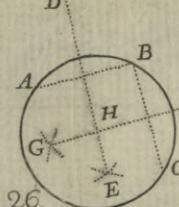
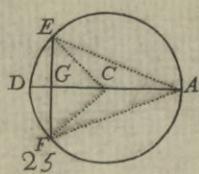
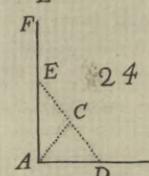
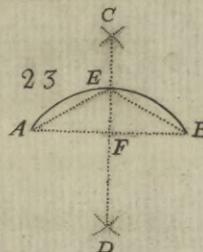
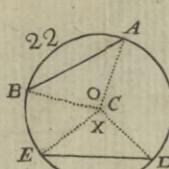
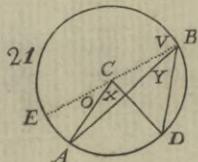
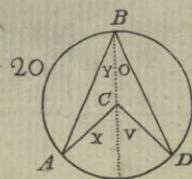
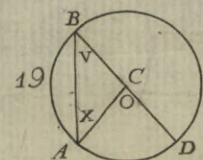
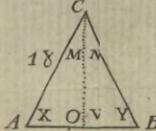
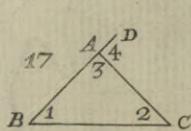
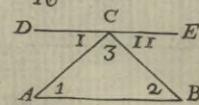
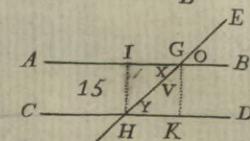
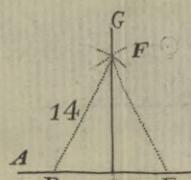
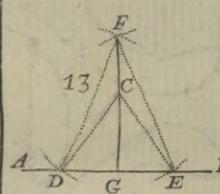
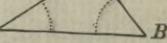
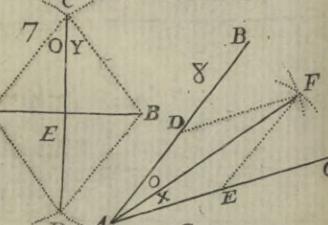
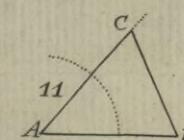
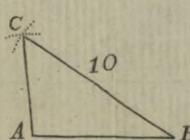
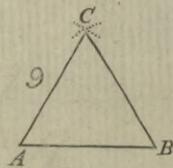
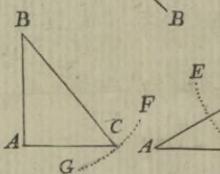
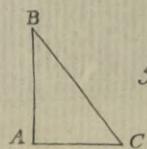
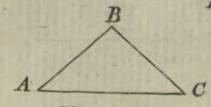
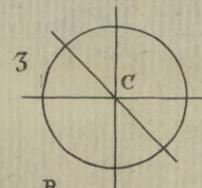
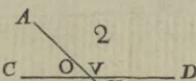
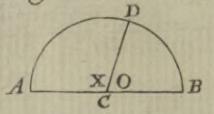
ex-

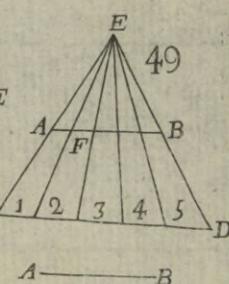
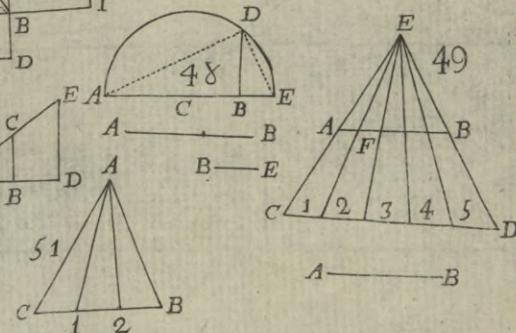
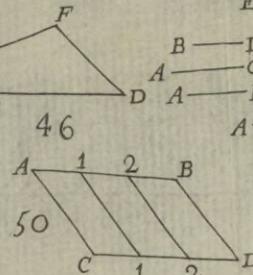
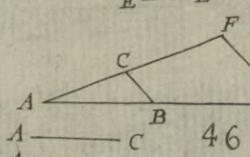
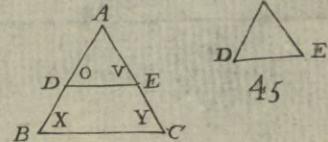
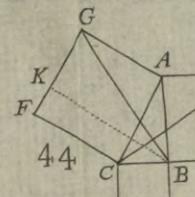
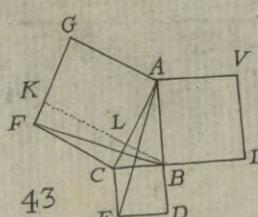
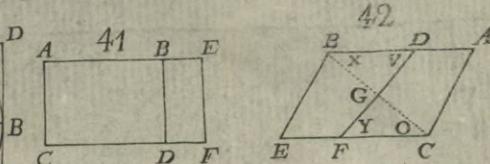
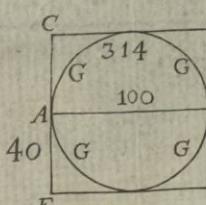
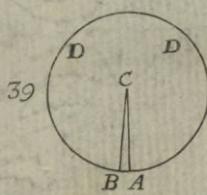
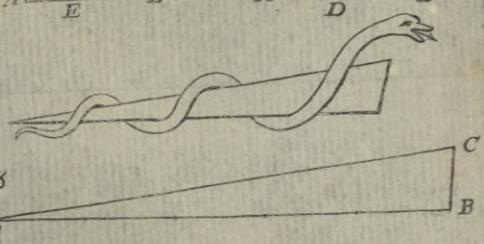
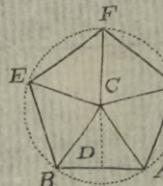
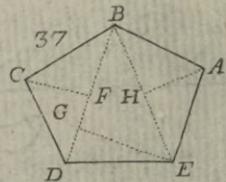
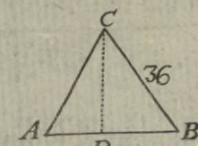
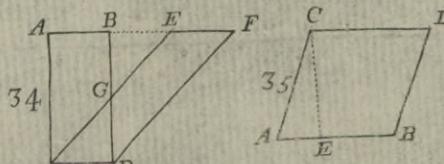
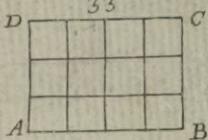
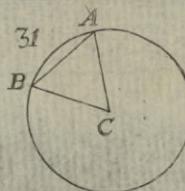
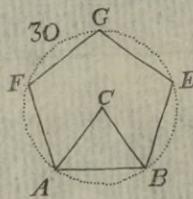
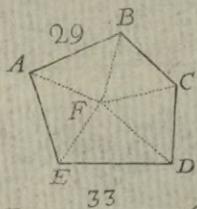
excipiunt, ego, puellus adhuc,
 imitatione compleam? Praesertim:
 „Quia (ut de Mathesi sapienter ait
 Proclus lib. I. comment. in Euclid.)
 „insitam movet cognitionem, et pro-
 „mit formas, quae nobis secundum
 „essentiam insunt; aufert oblivio-
 „nem, atque ignorantiam quae
 „nobis ab ortu nostro innata sunt;
 „solvit vincula quae ab irrationa-
 „litate proveniunt, ad Dei pla-
 „ne similitudinem, huius scientiae
 „praesidis; qui intelligentia mune-
 „ra manifestat, et cuncta divinis
 „complet rationibus: animas quo-
 „que ad mentem erigit, ac veluti e-
 „profundo exsuscitat sopore: in-
 „quisitione ad seipsas convertit,
 „ad iucundiores vitam deducit.

PHI-

fig. 1.

Tab.

[8]

**PHILOSOPHIAE
RATIONALIS,
SIVE LOGICAE
THESES.**

PHILosophia , si interpretari velis , nihil est aliud , quam studium et amor sapientiae : si rem ipsam spectes , cognitio veri et boni ex recta ratione derivata , atque ad veram hominis felicitatem comparata .

II. Primus , si historiis credimus , fuit *origo*. Pythagoras , qui Philosophiae , sive Philosophi nomen invenit ; illius tamen origo longe antiquior est , quam ut ipsi , aliisve Graeciae Philosophis concedatur .

III. Vnus fuit hominis atque Philosophiae fons et origo , eodemque tempore ,
a *qua*

*Philoso-
phiae defi-
nitio.*

quo genus humanum , Philosophiae quoque studium incoepit.

Incremen-
tum.

III. Qua serie quibusve incrementis ad haec usque tempora adoleverit Philosophia , quantum coniectari liceat , definiemus.

Divisio.

V. Huius sapientiae fons , qui principio unicus fuerat , in plures quasi rivulos est derivatus , ut variae deinde Philosophiae partes inventae , sive distinctae fuerint , Logica nimurum , Metaphysica , Physica , atque Ethica.

VI. Neque hanc partium varietatem in Philosophia inutilem exsistimamus . Nam praeter quam quod ex ipsius fine satis commode dignoscitur , quoniam e Sapientioribus etiam fecere plurimi , si id nobis assumimus , videor , id nostro iure quodammodo vindicare.

Logicae
definitio.

VII. Primo se offert Logica , artium omnium magistra , et quasi clavis scientiarum : de qua vertitur disputatio nostra . Haec est illa facultas , quae hominis mentem natura sua imbecillem et tardam,

dam , ad verum investigandum aptam reddit : quae erroris caussas minutatim persequitur : quae viam sternit , qua extanta errorum mole , quibus undique obruimur , emergamus ; et , quod caput est , veritatem ipsam nudis oculis contemplemur.

VIII. Utilessimam esse logicam ad utilitas . omnis generis scientias facilius , brevius , ordinatius discendas , aut tradendas , nemmo est qui dubitet . Sed an sit etiam necessaria , dubitari solet in Scholis nostris . In quo , ut ego quidem arbitror , distinguendum est . Nam aut scientiae sunt faciles , seu quae ex principiis per se notis veluti sponte fluunt ; aut admodum difficiles , et methodo minus accurata traditae .

VIII. Contendimus itaque , prioris Necessitas . generis scientias posse perfectissime sine logica comparari .

X. Immo et posterioris etiam generis , si te sine logica , imperfecte tantum , comparaturum contendas , non valde repugnabimus .

XI. Verum ad eas perfecte adquirendas, necessariam esse, nullus dubito.

Est scientia.

XII. Illud, nisi in logica hospes, negabit nemo, logicam esse vere ac proprie scientiam.

ars.

XIII. An vero sit proprie ars, an speculativa, vel practica, lis est, quantum capio, vocabulorum. Evidem neminem hucusque vidi, qui constantem his vocabulis notionem adsingat. Quod cum magnum sit in Philosophia vitium, horum vocabulorum notiones, ut tradat, rogo, quicumque a me sententiam spectet.

Obiectum.

XIV. Obiectum materiale logicae non sunt mentis operationes, ut falso existimant Recensiores, sed res ipsae quatenus cognitae, seu, ut ait Divus Thomas, ex intentionibus rationis. Nos vocamus ideas seu conceptus secundae intentionis.

XV. Formale vero est ens rationis directivum trium mentis operationum.

XVI. Intellectus est facultas animae,

qua

qua rerum notiones distinctas adquirimus, atque ab imaginibus corporeis separamus: quae facultas cognoscitiva dicitur.

XVII. Inest etiam animae facultas obiecta appetendi, vel aversandi, quae voluntas appellatur. Hinc quidquid ab intellectu percipitur, verum est; quidquid a voluntate prosequitur, bonum.

XVIII. Operationes intellectus ^{Intellectus operatio-} nes. voco, actiones illas, quibus mens peragit functiones suas. Tres nec plures sunt, perceptio, iudicium, ratiocinatio.

XVIII. Perceptio est adquisitio idearum simplicium: iudicium idearum binarum: ratiocinatio trium comparatio.

XX. Iudicium verbis expressum, seu ^{Propositio-} proprium iudicii opus, est propositio, quam Aristoteles merito vocat, orationem, qua decernitur, seu fertur sententia aliqua de re.

XXI. Quatuor in unaquaque propositione spectanda sunt, materia, forma, quantitas, et qualitas. Ex his infinita fe-

re

re evadunt propositionum genera , de quibus rogatus , libentissime verba faciam.

Proprietates propositionis. XXII. Tres etiam in qualibet propositione proprietates cognovit antiquitas, oppositio , conversio , aequipollentia.

Oppositio. XXIII. Oppositio , est pugna duarum propositionum , quae idem praedicatum et subiectum habent , mutata vel forma, vel quantitate , vel utraque.

XXIII. Oppositae propositiones , vel sunt contradictoriae , vel contrariae , vel subcontrariae , vel subalternae.

XXV. Propositiones contradictoriae numquam possunt esse simul verae , aut simul falsae.

XXVI. Propositiones contrariae possunt esse simul falsae , numquam simul verae. Subcontrariae possunt esse simul verae , numquam simul falsae. Subalternae simul verae et simul falsae. Sed haec non sunt stricte oppositae.

Conversio. XXVII. Conversio propositionis est, mutatio subiecti in praedicatum , et huius in subiectum , salva qualitate , sed mu-

mutata nonnumquam quantitate. Triplex est , simplex , per accidens , et percontrapositionem , quarum notiones dabo.

XXVIII. Aequipollentia est , cum propositiones oppositae inter se conciliantur , et ad eandem significationem reducuntur per particulam non.

XXVIII. Ratiocinatio verbis expressa , vocatur syllogismus , qui proculdubio est omnium argumentationum nobilissima forma.

XXX. Tres praecise terminos habere debet syllogismus perfectus : et is , de quo aliquid quaeritur , minor ; quod de eo quaeritur , maior ; et is , quocum hi duo comparantur , medius appellatur.

XXXI. Vnde tres nec plures propositiones syllogismum conficiunt ; quarum illa , quae ex maiore et medio termino consurgit , maior ; quae ex minore et medio , minor ; quae ex maiore et minore , conclusio dicitur.

XXXII. Idea est , obiecti cuiusvis idea quid.

ge-

genuina imago, quam mens immediate contemplatur.

XXXIII. Ex quadruplici capite possumus ideas omnes considerare: ex earum origine: ut re sunt: ex modo repraesentandi obiecta: ex ipsarum idearum obiectis. In his pulcherrima multa, et necessaria se offerunt perpendenda, quae ostendam, rogatus.

Idearum origo. XXXIII. Quidquid magni nominis dicant Philosophi super idearum origine, sententiam Divi Thomae amplector, qui, adhibita proculdubio prius in consilium ratione, intellexit demum, ideas omnes ortum a sensibus ducere. Frustra ergo statuuntur ideae innatae.

Praedicabilia. XXXV. Porphyrii praedicabilia, nihil sunt aliud, quam ideae universales, quae a mente nostra fiunt abstractione et praecisione. Hae sunt genus, species, differentia, proprium, et accidens. Quum haec vocabula incredibilem fere usum in omnibus scientiis obtineant, ea paucis, rogati, definiemus.

XXXVI.

XXXVI. Sic tamen habeto, nullum extare reipsa, sive in natura universale: solum est in rebus fundamentum, ut intellectus naturam universam concipiat, seu est universum fundamentaliter.

*Nullum
est in re-
bus uni-
versale.*

XXXVII. Ideae universaliores vocantur gradus superiores; quae minus sunt universales, inferiores. De distinctione inter istos gradus, praecipue inter animal et rationale, disputatur in Scholis vehementer.

XXXVIII. Divi Thomae discipuli, distinctionem realem inter praedictos gradus toto coelo repugnare, ostendunt; virtualem maximam frustra statui contendunt; Scoticam, ut purum Scotistarum commentum negligunt, solumque distinctionem virtualem minimam, aut prae- cisionem obiectivam agnoscent: quod nobis rem undequaque exponentibus, mirifice probatur.

*Distinc-
tio-
ne
inter
gra-
du-
s su-
pe-
riores
et
infe-
riores.*

XXXVIII. Definitio est, oratio explicans quod obscurum est, vel in re, vel in nomine. Hinc definitio, alia rea-

Definitio.

lis, nominalis alia. Definitio realis, vel est essentialis, vel descriptiva: illa explicat naturam rei per attributa essentialia: haec per quaedam adiuncta.

Divisio. XXXX. Divisio est, totius in partes distributio. Et actualis, si partes actualiter; potentialis, si potentialiter in toto continentur.

Instrumentum sciendi. XXXXI. Instrumentum sciendi definitio: caussa, per quam certum iudicium fit.

XXXXII. Propositio non est instrumentum sciendi, sed solum definitio, divisio, et argumentatio.

Vox. XXXXIII. Vox est, sonus articulatus ab homine prolatus ad exprimendas animi cogitationes institutus.

XXXXIV. Datae sunt homini voices, quibus tamquam signis ad res ipsas exprimendas uteretur.

Signum quid. XXXXV. Signum nihil est aliud, quam id quod nos in alterius rei cognitionem dicit. Quod, cum vel a natura ipsius rei, vel ab hominum arbitrio pendeat, erit signum vel naturale, vel arbitratum.

XXXXVI.

XXXXVI. Dici non potest , quot deliria cogitarunt Veteres super vocum origine. Sed nos primam vocum institutionem ei sane deberi putamus , qui nos ad communem vitae societatem condidit.

XXXXVII. Voces non sunt signa naturalia , sed arbitraria , tum rerum ipsarum , tum perceptionum , quae ipsis rebus respondent .

XXXXVIII. Cave tamen existimes , posse hominem pro lubitu vocibus uti , seu quod eodem recidit , vocibus abuti ; sed si homo esse vult , id est , si alios intelligere , ab iisque conatur intelligi , quaedam sedulo caveat , oportet : quae , nisi fecerit , explodendus est a convictu litteratorum . Ea , rogatus , ostendam .

XXXXIX. Ad ignorantiae , et errorum caussas veniamus . Ignorantiae causae sunt : brevis mentis capacitas , imbecillitas , memoriae debilitas .

L. His accedunt morbi , qui ex voluntate oriuntur , nempe per varia distractio , propensio ad voluptates , aver-

*Voces non
sunt signa
naturalia.*

*Ignorantia
et errorum
caussae.*

sio a labore , mala electio studiorum.

LI. Non tamen haec sunt minimum malorum , quibus homines subagitantur: maius sunt , et quo miseria nostra mirum in modum augetur , errores prope infiniti , in quibus indesinenter versamur.

LII. Errorum caussas ad tres sedes confero. Aliae sunt in animo ; aliae in corpore ; aliae extra nos.

LIII. In animo sunt potissimae : infinita sciendi libido ; defectus voluntatis et attentionis cum amore proprio copulatus ; affectus dominantes et mores.

LIV. In corpore sunt praecipuae: eius pondus et pigritia naturalis ; temperies ; sensuum paucitas , et imperfectio.

LV. Dixi sensuum paucitas , non sensus , quasi dicas : sensus sunt errorum caussa. Quod , dum quidam defendunt , incaute sibi Scepticismum propinare puto.

LVI. Contendimus ergo , sensus numquam nos fallere , sed ita semper se gerere ut eorum poscit officium.

LVII.

LVII. Extra nos primariae errorum caussae sunt ; parentes et omnes educatores nostri ; magistri et libri ; populus. Haec omnia , si pro rei dignitate tractarentur , longissime traheretur oratio. Ea solum indigitavimus , fusiorem expositiōnem roganti tradituri.

LVIII. Sed non propterea ad scopum suum , nempe ad veritatem perveniet logicus , si vias , quibus ad eam itur , ignoret.

LVIII. Triplici ergo via id adsequetur ; vel meditando ; vel aliorum scripta legendo ; vel disputando.

LX. Meditatio est , applicatio cogitationum nostrarum ad explorandam veritatem secundum leges sapientissime constitutas.

LXI. Has leges recto ordine constitutas , vocamus methodum : quae duplex est , analytica , et synthetica , quarum notiones exhibeo.

LXII. Libri legendi , vel historici sunt , vel dogmatici. Vtrique eo modo sunt

sunt legendi, ut illud ipsum quod auctor voluit, perfecte intelligamus.

LXIII. Nec alio fine eiusmodi libros evolvere debemus, quam sola sciendi caussa. Vnde abstinendum censeo a libris; qui vel ad vitia irritanda comparati, vel ad augendam scientiam nostram minus idonei sunt.

Disputatio. LXIII. Disputatio est, duarum sententiarum contradictionae sibi oppositorum, accurata, et per iustas ratiocinationes facta comparatio.

LXV. Disputantium finis esse non debet vanum gloriolae cuiusdam auctripium, sed veritatis investigatio.

LXVI. Ita inventa veritas proponitur, vel scribendo, vel viva voce docendo. In quibus omnibus, quid observandum sit, audies.

Veritas. LXVII. Veritas non una est: nam aut est moralis, aut realis, aut logica. Moralis est convenientia cogitationum cum signis, quibus illae exprimuntur: realis est, quum res est id, quod esse in na-

tura debet: logica est, convenientia idearum nostrarum cum obiectis.

LXVIII. Veritas quaecumque sit, eius est naturae, ut si aliquid ei addatur, aut detrahatur, iam non amplius sit veritas. Hinc in veritate non esse magis aut minus, sed per eos gradus falsitatem, immo certitudinem vagari, contendimus. Rectissime ergo faciunt, qui certitudinem aliam veram, aliam fallacem statuunt.

LXVIII. Ad veritatem contendens quilibet, quatuor experitur status. Primo ignorat: secundo dubitat: tertio probabiliter iudicat: quarto certitudinem habet.

*Quatuor
animi sta-
tus quod
ad cogni-
tionem at-
tinet.*

LXX. Status ignorantiae non est in omnibus aequalis: nam aut est omnigenae ignorantiae; aut merae fidei; aut ignorantiae cum scientia coniunctae. In primo statu versantur infantes, dum adhuc in utero sunt matris. Hunc excipit status fidei ipsorum ante adultam rationem. Tertius regnat in reliquum vitae tempus.

LXXI. Probare non possumus vul-

garem dubii partitionem in positivum,
et negativum, cum nullum extet dubium
negativum.

LXXII. Probabilitatis doctrina per
scientias omnes latissime funditur. Sed
sunt quaedam diligenter animadvertenda,
ne nubem pro Iunone accipiamus.

LXXIII. Hinc qui exsistimat, pro-
babilitatem rebus inesse, errat turpissi-
me. Res omnes sunt verae: unde proba-
bilitas in mentibus solum opinantium est.

Probabilitas. LXXIII. Probabilitas alia est intrin-
seca, alia extrinseca: haec nullius est
momenti, ubi illa deest. Singulae suos
habent gradus, quibus dimetiendis regu-
las adhibebo omnium consensione firmatas.

Opinio. LXXV. Probabilitatis cognitio voca-
tur opinio, quae in formalem et radi-
calem tribuitur. Opinio formalis duplicum
mentis actum complectitur: unum, quo
mens rei assentitur propter rationum ve-
rosimilitudinem: alterum, quo mens de
assensu diffidet, quoniam ratio non ha-
bet satis ponderis.

LXXVI. Scientia et opinio radicalis de eadem re coniungi possunt. Potest etiam quis assentiri eidem rei per demonstrationem , et per rationem probabilem; adeoque scientia et primus opinionis actus coniungi. Sed secundum actum , quo mens de assensu diffidet , non possunt de eadem re , nec per diversa media coniungi.

LXXVII. Demonstratio est , modus ratiocinandi , quo cum evidenti quodam principio ita conclusionem connectimus , ut de eius veritate dubitare non possimus. Demonstratio , aut est a priori , aut a posteriori ; directa vel indirecta : quarum definitiones dabo.

LXXVIII. Effectus demonstrationis *Scientia.* est scientia , cognitio scilicet clara et evi- dens : haec vel ex simplici consideratione idearum consequitur ; vel ex indubiosis prin- cipiis , idque per ratiocinationem : illa scientia intuitionis : haec demonstrationis audit.

LXXVIII. Scientiae propria est evi- *Evidentia.* dentia , quae vel est physica , vel meta- phy-

physica , vel mathematica , vel moralis.

LXXX. Metaphysica et mathematica evidētia eadem firmitudine fruuntur. In hoc differunt : quod haec celerius quam illa , nos cogat ad assensum.

LXXXI. Evidētia mathematica p̄ferri debet physicae evidētiae.

LXXXII. Mathematica et physica evidētia anteponi debet auctoritati humanae.

LXXXIII. Quād mathematica evidētia , alteri mathematicae , aut physicae physicae aduersetur , alterutra est falsa.

LXXXIII. Mathematica evidētia aduersari non potest auctoritati Divinae.

LXXXV. Si mathematica evidētia repugnet Deo dicenti , vel non est evidētia , vel id Deus liquido non dixit.

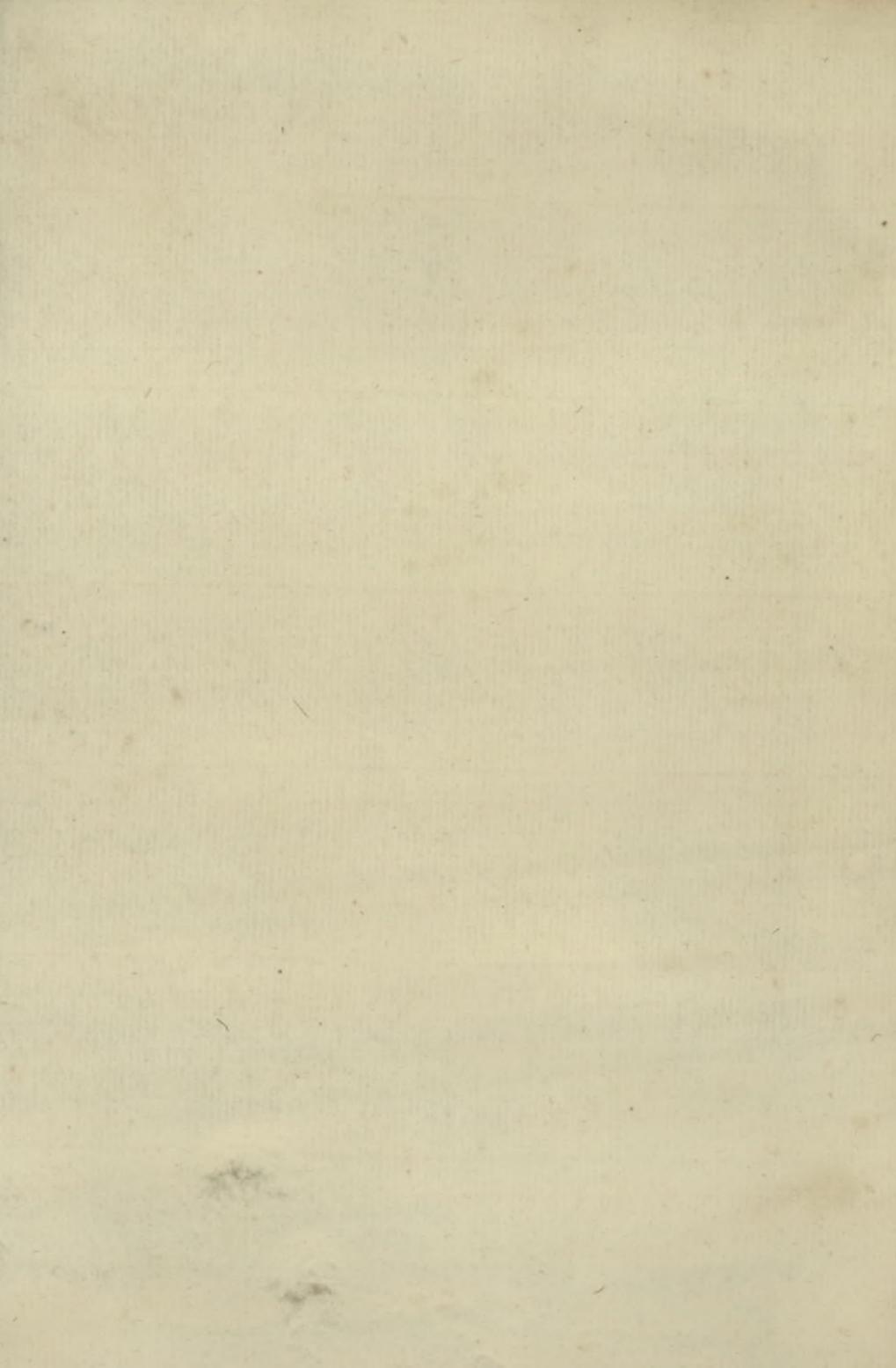
LXXXVI. Si evidētia physica repugnet auctoritati Divinae , nulla est talis evidētia.

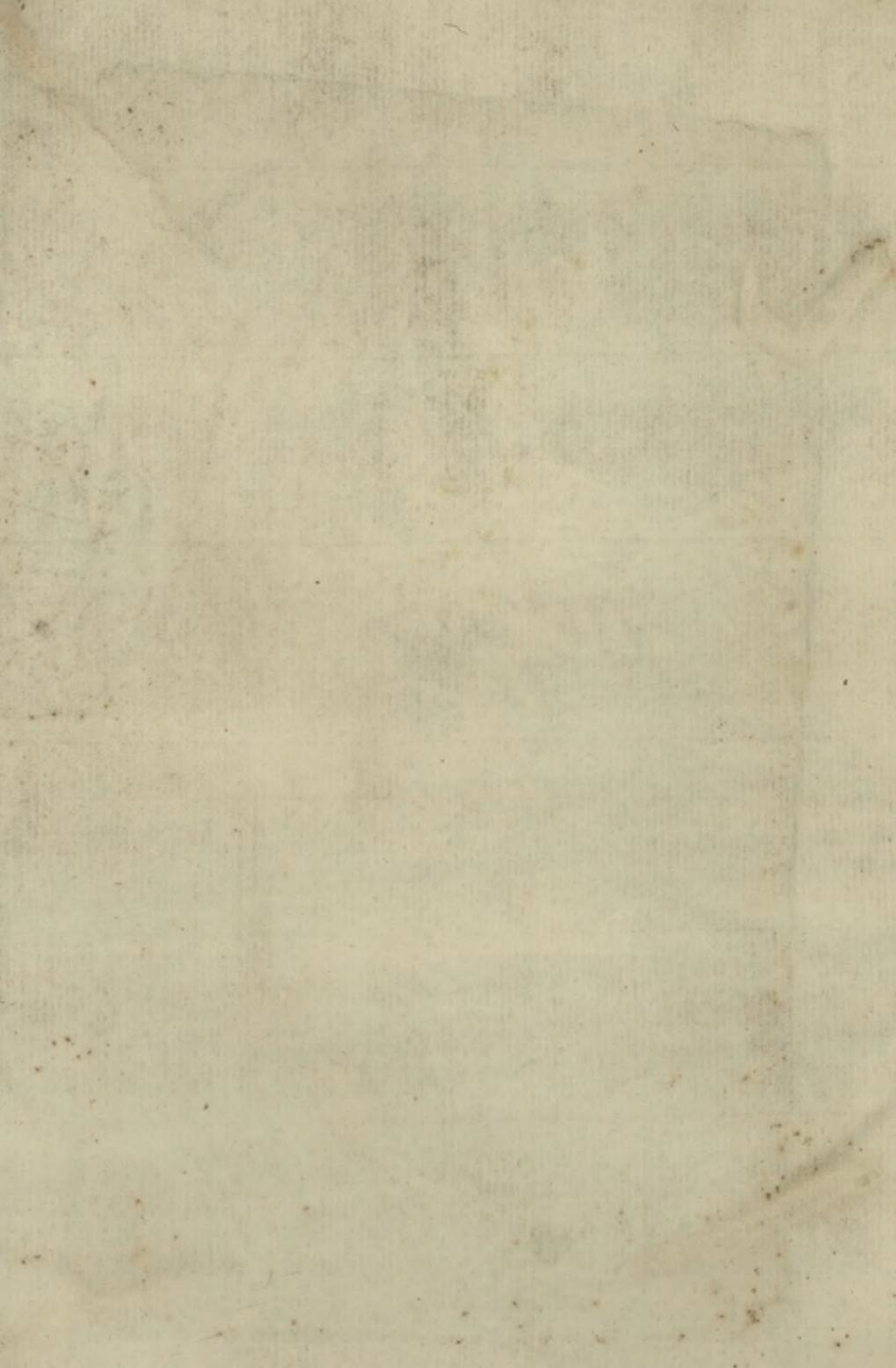
LXXXVII.

LXXXVII. Super criterio veritatis *criterium
veritatis.*
 varie disputatum est a Veteribus Philo-
 sophis. Sed qui rem sine ullo praeiudicio
 examinarunt , crediderunt , unum esse
 veri criterium , rei evidentiam : quibus
 nos libenter assentimur.

Imprimatur.

D. Joannes Antonius Mayáns, Fernandez de Gatica.
Can. et Vniv. Val. Rector. Cens. Reg.

T
T

HES. PHIL. NEL.

Elog. Can. CIV.^s